

**Секція 1. Нормативно-правове забезпечення та стандарти
міжнародної освіти в Україні**

**Regulatory and legal ensuring and international education standards
in Ukraine**

СХВАЛЕНО

**Постановою Верховної Ради
України**

**від 16 березня 2016 року № 1031-
VIII**

РЕКОМЕНДАЦІЇ

парламентських слухань на тему:

"Правове забезпечення реформи освіти в Україні"

Учасники парламентських слухань на тему: "Правове забезпечення реформи освіти в Україні", що відбулися 9 грудня 2015 року, відзначають актуальність питання комплексного оновлення освітньої нормативно-правової бази, що має забезпечити системну реформу освіти в Україні.

За роки незалежності в Україні загалом сформована національна система освіти, що зберегла надбання минулого та значний науково-педагогічний потенціал, здатний істотно вплинути на впровадження інноваційних змін в освітній сфері.

Україна вступила на шлях євроінтеграції та виконання зобов'язань щодо реалізації положень Болонської декларації, співробітництва у галузі професійної освіти та навчання в рамках Копенгагенського і Туринського процесів. Створено основу нового законодавчого і нормативного поля функціонування освіти, ухвалено новий Закон України "Про вищу освіту" (2014 рік). Відбулося розширення доступу до вищої освіти шляхом збільшення мережі, появи приватних вищих навчальних закладів. Однією з успішних освітніх реформ демократичної України стало запровадження

зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів, що забезпечило більш об'єктивний і прозорий конкурсний відбір абітурієнтів до вищих навчальних закладів. Запроваджено державні освітні стандарти як чинник збереження єдиного освітнього простору та управління якістю освіти, розпочато перехід до створення варіативних програм, нових підручників і навчальних посібників. Набули поширення нові навчальні технології (ІКТ, дистанційна освіта, інтерактивні методики тощо). Започатковано рух до багатоканального фінансування галузі.

Разом з тим учасники парламентських слухань наголошують, що зазначені напрями розвитку освіти не мали достатньо системного та комплексного характеру, а відтак не сприяли формуванню цілісної державної політики у сфері освіти. Зокрема, практичне застосування прийнятого ще в 1996 році Закону України "Про освіту" засвідчує, що переважна більшість його положень вичерпали свій регуляторний ресурс і не відповідають сучасним завданням повноцінного розкриття потенціалу кожної людини як особистості, відповідального громадянина та кваліфікованого фахівця впродовж усього життя задля забезпечення сталого розвитку суспільства і розбудови України як демократичної, конкурентоспроможної європейської держави.

На жаль, за роки незалежності України освіта не стала загальнонаціональним пріоритетом. У результаті державна політика у сфері освіти здебільшого підмінялася дріб'язковим регулюванням поточної діяльності навчальних закладів, законодавчі зміни, як правило, мали зовнішній, формальний характер і не сприяли підвищенню якості освіти. Фактичне усунення центральних і регіональних органів влади від вирішення нагальних освітніх проблем, підміна системної науково обґрунтованої ідеології ситуативною політизацією освіти негативно позначилося на культурному та освітньому рівнях суспільства, зумовило втрату освітою консолідуючої, культуротворчої місії в українському суспільстві, наслідком чого є політичні, економічні та соціальні втрати сьогодення.

Учасники парламентських слухань вважають, що причинами такого стану освіти є:

відсутність реального визнання освіти як рушія суспільно-економічного розвитку держави;

громіздка та розбалансована система управління освітою. Надмірна централізація управління, що призводить до зайвої бюрократизації, негнучкість реагування на потреби, що знижує відповідальність регіонів і суспільства за якість освіти. Формальне та несистемне залучення громадськості до участі в управлінні системою освіти. Підміна участі громадськості в управлінні навчальними закладами примусовою благодійністю;

невизначеність пріоритетів розвитку освіти на середньо- та довгостроковий періоди та відсутність відповідного комплексного плану реформування законодавства, що регулює сферу освіти;

відсутність ефективної системи забезпечення якості освіти, конкурентного середовища в освіті, системи відповідальності за низьку якість освітніх послуг. На відміну від європейських країн в Україні не створено системи незалежного оцінювання якості освіти інституціями, що не підпорядковані органам влади;

незадовільне фінансування освіти і науки, наслідки якого ускладнюються неефективним використанням наявних коштів. Відсутність умов для широкого залучення інвестицій в освіту, передовсім з боку роботодавців і батьків;

проблемними для української освіти є питання академічної, кадрової, фінансової автономії, забезпечення права розпоряджатися коштами, відсутність самостійності в оперативному управлінні майном, обладнанням, землею. Подальший розвиток системи освіти вимагає істотної модернізації фінансово-господарських механізмів діяльності навчальних закладів;

низький соціальний і матеріальний статус педагогічних і науково-педагогічних працівників;

повільний розвиток і відставання у запровадженні інноваційних технологій та методологій освіти, модернізації змісту навчання;

обмеження свободи педагогічної і наукової творчості. Обмеження права вибору змісту навчання, форм здобуття освіти, освітніх програм і закладів освіти для тих, хто навчається;

необхідність оновлення змісту загальної середньої освіти для формування ключових і предметних компетентностей;

необґрунтоване рішення щодо повернення до 11-річного терміну навчання для здобуття повної загальної середньої освіти;

інклюзія не розглядається як загальний принцип, що визначає всі стратегії та практики у сфері освіти;

на порушення конституційних гарантій щодо рівності всіх суб'єктів права власності перед законом і рівних умов для розвитку всіх форм власності (статті 13, 116 Конституції України) залишаються дискримінаційними умови роботи приватних закладів освіти, наслідком чого стало критичне зменшення мережі приватних дошкільних, середніх і позашкільних закладів освіти;

державою не створено умов для розвитку нових сучасних форм здобуття освіти, розбудови системи безперервної освіти, освіти дорослих, що має охоплювати формальну, неформальну та інформальну освіту осіб різного віку;

спостерігається зволікання із реформуванням вищої освіти, пов'язане із проблемами впровадження Закону України "Про вищу освіту", зокрема із створенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти,

неузгодженням норм законодавства щодо ліцензування освітньої діяльності, відсутністю ліцензійних умов для підготовки фахівців освітньо-професійного ступеня молодшого бакалавра, розробленням вищими навчальними закладами нових освітніх програм за відсутності стандартів вищої освіти, забезпеченням фінансової автономії вищих навчальних закладів тощо.

Учасники парламентських слухань відзначають, що освіта України зіткнулася із новими викликами, пов'язаними з функціонуванням вищих навчальних закладів і наукових установ, переміщених із зони проведення антитерористичної операції (16 вищих навчальних закладів і 10 наукових установ), звертають увагу на необхідність посилення уваги органів державної виконавчої влади до питань їх функціонування та вирішення низки нагальних проблем: будівництво і відновлення приміщень вимушено переміщених вищих навчальних закладів і наукових установ, зміцнення їхньої матеріально-технічної бази; забезпечення житлом переміщених наукових та науково-педагогічних працівників, поселення студентів; перегляд нормативно-правових документів щодо спрощення системи звітності, процедури ліцензування та акредитації переміщених навчальних закладів, врегулювання питань навчання іноземних студентів-переселенців.

Економіка країни – це система взаємопов'язаних компонентів, одним із яких є кадровий потенціал, його підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації. З метою прискорення процесу стабілізації економіки України та її подальшого зростання органи виконавчої влади мають забезпечити належну увагу і відповідні державні гарантії щодо збереження системи професійно-технічних навчальних закладів і вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації. Стратегія і тактика державної політики у сфері професійної освіти мають ґрунтуватися на результатах аналізу достовірних даних і відповідних фінансових розрахунках.

Виходячи з вищезазначеного, учасники парламентських слухань констатують, що комплексне оновлення освітньої нормативно-правової бази, підготовка та прийняття концептуально нового Закону України "Про освіту" створять правові передумови для розширення доступності та підвищення ефективності освіти. Отже, під час розроблення проектів законів у сфері освіти необхідно забезпечити:

- відповідність Конституції України; інтегрованість освітнього простору шляхом законодавчого встановлення
- права студентів змінювати рівень підготовки і перехід на інші спеціалізації без відрахування з вищого навчального закладу;
- обов'язкове проведення перед розробленням кожного законопроекту системного дослідження цільових і зацікавлених груп;
- всебічний розвиток та функціонування української мови; дотримання балансу соціальної та економічної політики у сфері науки та освіти, визначення освіти не лише як елемента соціальної політики, а й як нової економічної політики держави;

взаємодію та взаємопроникнення освітньої та економічної сфер.

Зважаючи на викладене, учасники парламентських слухань на тему:

"Правове забезпечення реформи освіти в Україні" **рекомендують :**

1. Верховній Раді України:

1) прискорити розгляд проектів законів України з питань освіти та науки, зокрема:

про внесення змін до Закону України "Про вищу освіту" щодо збалансування порядку управління у вищих навчальних закладах (реєстр. № 2025а);

про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення граничного віку перебування на посадах науково-педагогічних та педагогічних працівників навчальних закладів(реєстр. № 2026а);

про внесення змін до Закону України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" щодо забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб на отримання комунальних послуг (реєстр. № 2481);

про внесення змін до Митного кодексу України щодо підтримки вищих навчальних закладів та наукових установ державної форми власності, евакуйованих із тимчасово окупованої території Донецької або Луганської областей (реєстр. № 2813);

про внесення змін до Закону України "Про вищу освіту" щодо Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (реєстр. № 2280а) та про внесення змін до Закону України "Про вищу освіту" щодо Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (реєстр. № 2280а-1);

про внесення змін до Закону України "Про вищу освіту" щодо формування штатного розпису вищих навчальних закладів (реєстр. № 2281а);

про внесення змін до розділу XV "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про вищу освіту" щодо строків захисту дисертацій та права на отримання диплому доктора філософії (реєстр. № 2316а);

про професійну освіту (реєстр. № 3231);

про внесення змін до Закону України "Про вищу освіту" щодо працевлаштування випускників (реєстр. № 3312);

2) направити проект Закону України про внесення змін до Закону України "Про оренду державного та комунального майна" щодо особливостей орендних відносин дошкільних навчальних закладів (реєстр. № 1327) до Комітету Верховної Ради України з питань економічної політики на повторне доопрацювання до другого читання;

3) законодавчо закріпити правовий статус внутрішньо переміщених вищих навчальних закладів і наукових установ;

4) у порядку здійснення контрольних функцій Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти заслухати питання щодо імплементації в національне законодавство положень Конвенції ООН про права інвалідів.

2. Кабінету Міністрів України:

1) доопрацювати проект Закону України про освіту (реєстр. № 3491) та внести його на розгляд Верховної Ради України з урахуванням цих Рекомендацій. У законопроекті передбачити:

чітке визначення головної мети і завдань цих законів як інструментів управління системою освіти;

концептуальну та понятійно-термінологічну узгодженість положень проектів законів про освіту та про професійну освіту з нормами Закону України "Про вищу освіту";

визначення повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо забезпечення права громадян на освіту, реалізації інших передбачених Конституцією України та Законом України "Про освіту" гарантій освітянам і здобувачам освіти, якості освіти;

визначеність обсягу нормативного регулювання в системі освіти для центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти, з метою децентралізації управління в системі освіти;

чітке врегулювання рівневої організації формальної освіти та розмежування норм, що стосуються всієї освіти, і норм, що регулюють тільки формальну освіту;

законодавче закріплення Національної рамки кваліфікацій, переліку кваліфікаційних рівнів Національної рамки кваліфікацій та короткого інтегрованого компетентнісного опису, а також однозначної прив'язки рівнів формальної освіти до кваліфікаційних рівнів Національної рамки кваліфікацій;

опис Національної системи кваліфікацій, створення уповноважених організацій з оцінювання та визнання/підтвердження кваліфікацій, інформаційного забезпечення системи освіти, реєстру кваліфікацій;

запровадження 12-річного терміну здобуття повної загальної середньої освіти;

унормування національної системи забезпечення якості освіти на всіх освітніх рівнях, включно з дошкільною, початковою, середньою, професійно-технічною освітою, зокрема законодавче визначення механізмів, що забезпечуватимуть незалежність органів і установ, що управляють процесами зовнішнього забезпечення якості освіти на місцевому рівні;

унормування освіти дорослих як складової освіти, що охоплює комплекс формальних, неформальних, інформальних освітніх програм, у яких можуть брати участь дорослі різних вікових категорій, шляхи її реалізації та фінансування, а також повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти, органів місцевого самоврядування щодо надання освітніх послуг відповідно до потреб і запитів суспільства, держави, громадян;

здійснення центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти, у співпраці з

Національною академією педагогічних наук України наукового і методичного забезпечення освітнього процесу;

здійснення наукового і методичного супроводу освітньої системи Національною академією наук України, Національною академією педагогічних наук України на засадах самоврядності, незалежності науково-експертної діяльності, як це передбачено Законом України "Про наукову і науково-технічну діяльність";

чітку систему фінансування системи освіти, що має базуватися на нормативах фінансування у розрахунку на одного здобувача освіти і покривати витрати, необхідні для забезпечення вимог стандартів освіти;

визначення обов'язкового переліку витрат, що покриваються за рахунок освітньої субвенції;

визначення органу, уповноваженого на реалізацію державної політики у сфері професійних кваліфікацій, статус і повноваження якого визначатимуться спеціальним законодавством про систему професійних кваліфікацій;

у переліку принципів і засад освітньої політики передбачити принципи державно-громадського управління, державно-громадського партнерства, державно-приватного партнерства;

реалізацію засад державно-громадського партнерства в управлінні освітою, зокрема, розширення повноважень і відповідальності громадськості щодо забезпечення якості освіти, визначення змісту освіти, управління закладами освіти та системою освіти загалом;

розширення форм громадського самоврядування в освіті, зокрема таких, як районна, міська, обласна конференції педагогічних працівників, Всеукраїнський з'їзд працівників освіти;

визначення загальних повноважень і відповідальності батьків та громадських організацій батьків в управлінні освітою і закладами освіти;

розширення сфери використання освітніх ваучерів, зокрема в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників;

забезпечення умов для розвитку позашкільної освіти, у тому числі визначити, що органи місцевого самоврядування створюють умови для доступності позашкільної освіти шляхом формування, утримання та розвитку мережі позашкільних закладів освіти відповідно до освітніх, культурних, духовних потреб і запитів населення;

запровадження державної підсумкової атестації випускників загальноосвітніх навчальних закладів у формі зовнішнього незалежного оцінювання;

забезпечення особам з особливими потребами можливості отримувати якісні освітні послуги нарівні з іншими громадянами, зокрема, привести термінологічний апарат законопроекту у відповідність із Конвенцією про права інвалідів, Законом України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні";

збереження у максимальному обсязі положень статті 57 "Гарантії держави педагогічним, науково-педагогічним працівникам та іншим категоріям працівників навчальних закладів" чинного Закону України "Про освіту";

визначення повноважень об'єднаних територіальних громад щодо освіти в контексті реформи децентралізації;

встановлення запобіжних заходів щодо вилучення майна ліквідованих державних і комунальних закладів освіти, передбачивши, що таке майно повинно використовуватися виключно для освітніх потреб;

запровадження державної сертифікації на засадах добровільності, яка є зовнішнім оцінюванням спроможності особи здійснювати педагогічну діяльність, її компетентності, результатом якої є підвищення оплати праці; розглядати державну сертифікацію як мотиваційний механізм зацікавленості педагогічних працівників у безперервному професійному розвитку та підвищенні рівня своєї кваліфікації;

збереження процедури атестації педагогічних працівників та вдосконалення її механізму з метою стимулювання підвищення рівня кваліфікації;

сучасне інформаційне забезпечення системи освіти; визначення специфіки видів спеціалізованої освіти (мистецької, військової, спортивної тощо); гарантії держави щодо забезпечення фінансування галузі освіти

видатками з державного та місцевих бюджетів в обсязі не менш як 10 відсотків обсягу валового внутрішнього продукту;

прийняття науково-педагогічних працівників на роботу за результатами конкурсного відбору шляхом укладення трудового договору (контракту), а педагогічних працівників – шляхом укладення трудового договору в порядку, визначеному трудовим законодавством;

встановлення середніх посадових окладів і ставок заробітної плати науково-педагогічних працівників на рівні, не нижчому подвійної середньої заробітної плати працівників промисловості;

встановлення середніх посадових окладів та ставок заробітної плати педагогічних працівників на рівні, не нижчому середньої заробітної плати працівників промисловості;

встановлення середнього розміру посадових окладів спеціалістів освіти на рівні, не нижчому рівня середньої заробітної плати у галузях економіки;

щомісячну виплату педагогічним, науково-педагогічним, бібліотечним та іншим працівникам надбавки за вислугу років, що встановлюється як частка посадового окладу, ставки заробітної плати залежно від стажу роботи у розмірах: від 3 років до 10 років – 20 відсотків, від 10 років до 20 років – 30 відсотків, понад 20 років – 40 відсотків;

встановлення надбавки педагогічним працівникам – молодим спеціалістам у розмірі 10 відсотків ставки заробітної плати, посадового окладу;

встановлення педагогічним працівникам доплат за виконання обов'язків класного керівника, завідування кабінетами, майстернями, лабораторіями, спортивними залами, музеями, методичними об'єднаннями тощо, за перевірку письмових робіт та інші види педагогічної роботи, що визначаються як частка ставки заробітної плати;

підвищення ставок заробітної плати та посадових окладів за почесні та педагогічні звання, наукові ступені, вчені звання;

надання педагогічним, науково-педагогічним, бібліотечним та іншим працівникам щорічної грошової винагороди в розмірі не менше одного посадового окладу, ставки заробітної плати за сумлінну працю, зразкове виконання службових обов'язків;

виплату педагогічним, науково-педагогічним, бібліотечним та іншим працівникам допомоги на оздоровлення в розмірі, не меншому місячного посадового окладу, ставки заробітної плати, при наданні щорічної відпустки; надання статусу педагогічного працівника тренерам-викладачам та іншим фахівцям, робота яких пов'язана з навчально-виховним процесом, дитячо-юнацьких спортивних шкіл усіх типів; підвищення статусу музичних керівників, інструкторів з фізичної

культури дошкільних навчальних закладів до рівня інших педагогічних працівників з відповідною освітою;

підвищення оплати праці працівників навчальних закладів, розташованих у гірській і сільській місцевостях;

недопущення збільшення тривалості робочого часу педагогічних працівників, серед яких вчителі, викладачі, вихователі, керівники гуртків, шляхом включення до нього навчальної, методичної, організаційної роботи та виконання інших трудових обов'язків;

збереження норми про найменшу наповнюваність класів у кількості п'яти учнів і недопущення закриття загальноосвітніх навчальних закладів у сільській місцевості з виділенням з державного бюджету освітньої субвенції, розрахованої з коригуючим коефіцієнтом у бік її збільшення;

надання стипендій і пільг учням і студентам на проїзд у громадському транспорті, харчування, проживання, забезпечення підручниками тощо;

безоплатне забезпечення житлом з опаленням і освітленням педагогічних і бібліотечних працівників, які працюють у сільській місцевості і селищах міського типу, а також пенсіонерів, які раніше працювали на цих посадах, незалежно від їхнього сукупного доходу;

безоплатне надання педагогічним і науково-педагогічним працівникам у власність земельної ділянки;

надання педагогічним і науково-педагогічним працівникам пільгових кредитів на будівництво і придбання житла;

призначення і виплату педагогічним працівникам пенсії у розмірі 80-90 відсотків заробітної плати та збереження права на пенсію за вислугу років відповідно до пункту 34 Національної доктрини розвитку освіти, затвердженої Указом Президента України 17 квітня 2002 року № 347/2002;

повноваження профспілкових організацій у врегулюванні питань трудових, соціально-економічних прав та інтересів працівників, учнівської і студентської молоді;

2) підготувати і подати на розгляд Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти пропозиції щодо внесення змін до Закону України "Про вищу освіту" з урахуванням практики його впровадження, у тому числі врахувавши такі пропозиції та рекомендації:

внести зміни до частини четвертої статті 7 Закону з метою усунення суперечності між записом у дипломі, визначеним в абзацах першому і другому цієї частини;

враховуючи відсутність в Україні, станом на 1 липня 2015 року, професійних стандартів для більшості професій і робіт, пункт 6 частини третьої статті 10 Закону викласти в такій редакції:

"6) вимоги професійних стандартів, кваліфікаційних характеристик професій працівників";

уточнити статус закладу післядипломної освіти як вищого навчального закладу (стаття 28);

внести зміни до статті 29 щодо визначення механізму перерозподілу центральним органом виконавчої влади, до сфери управління якого належить вищий навчальний заклад, державного замовлення між спеціальностями в межах однієї галузі знань та/або ліцензованого обсягу прийому за спеціальностями у межах відповідної галузі знань;

внести зміни до статті 44 щодо умов прийому на навчання до вищих навчальних закладів, передбачивши можливість прийому на навчання для здобуття особою з вищою освітою певного ступеня вищої освіти вдруге, за іншою спеціальністю, без проходження зовнішнього незалежного оцінювання;

внести зміни до частини сьомої статті 73 щодо можливості встановлення вищими навчальними закладами розміру плати за весь строк навчання для здобуття відповідного ступеня вищої освіти, післядипломної освіти, додаткових освітніх послуг для категорії іноземців, визначеної абзацом другим частини другої статті 4, в іноземній валюті;

внести зміни до пункту 7 розділу II "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про вищу освіту" щодо права на захист дисертацій та отримання диплому доктора філософії, передбачивши, що особи, які закінчили аспірантуру до 1 листопада 2018 року, мають право на захист дисертації доктора філософії до 31 грудня 2019 року;

внести зміни з метою забезпечення збалансованості повноважень між органами управління вищих навчальних закладів, зокрема між керівником і вченою радою вищого навчального закладу;

визначити вимоги, у тому числі кваліфікаційні, до кандидатів на обрання членами Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, процедури їх висування та обрання;

з метою розширення фінансової автономії вищих навчальних закладів та виконання Плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, на 2014-2017 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 року № 847-р, у частині впровадження Системи національних рахунків (СНР 2008, п'ята версія) внести відповідні зміни щодо визначення організаційно-правового статусу вищих навчальних закладів, у тому числі як прибуткової установи;

3) підготувати та внести на розгляд Верховної Ради України законопроекти:

про внесення змін до Закону України "Про дошкільну освіту";
про внесення змін до Закону України "Про позашкільну освіту";
нову редакцію Закону України "Про загальну середню освіту";
про освіту дорослих;

про внесення змін до Закону України "Про ліцензування видів господарської діяльності" щодо визначення порядку ліцензування освітньої діяльності з метою усунення колізії між статтею 24 Закону України "Про вищу освіту" та зазначеним Законом. Внести зміни до порядку ліцензування діяльності з надання освітніх послуг з метою приведення його у відповідність із законами України "Про ліцензування видів господарської діяльності", "Про освіту", "Про вищу освіту";

про внесення змін до Податкового кодексу України щодо звільнення від оподаткування частини прибутку підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, що спрямовується на фінансування підготовки робітничих кадрів у професійно-технічних навчальних закладах, а також у разі надання випускникам професійно-технічних навчальних закладів такими підприємствами, установами та організаціями першого робочого місця, робочих місць для проходження учнями виробничої практики;

про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2016 рік", передбачивши кошти для оновлення програмного та апаратного забезпечення інформаційно-телекомунікаційної системи зовнішнього незалежного оцінювання, поліграфічної бази Українського центру оцінювання якості освіти;

4) скасувати обмеження, передбачені пунктом 1 заходів щодо економного та раціонального використання державних коштів, передбачених для

утримання органів державної влади та інших державних органів, утворених органами державної влади підприємств, установ та організацій, які використовують кошти державного бюджету, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 2014 року № 65 "Про економію державних коштів та недопущення втрат бюджету", щодо придбання автотранспортних засобів, меблів, мобільних телефонів, побутової техніки, проведення ремонту приміщень вищими навчальними закладами, а також передбачені пунктом 12 стосовно встановлення доплат за виконання обов'язків тимчасово відсутніх працівників, пунктом 13 стосовно максимального розміру місячної заробітної плати працівників навчальних закладів та установ освіти, пунктом 15 стосовно заповнення вакантних посад, пунктом 16 стосовно підготовки проектів нових державних цільових програм, пунктом 20 стосовно друкування продукції, пунктом 23 стосовно службових відряджень працівників установ та організацій, які використовують кошти державного бюджету;

5) внести зміни до постанов Кабінету Міністрів України:

від 17 серпня 2002 року № 1134 "Про затвердження нормативів чисельності студентів (курсантів), аспірантів (ад'юнктів), докторантів, здобувачів наукового ступеня кандидата наук, слухачів, інтернів, клінічних ординаторів на одну штатну посаду науково-педагогічного працівника у вищих навчальних закладах III і IV рівня акредитації та вищих навчальних закладах післядипломної освіти державної форми власності", передбачивши зменшення нормативів чисельності студентів денної форми навчання на одну штатну посаду науково-педагогічного працівника для вищих навчальних закладів, які переміщені з територій, де органи державної влади тимчасово не здійснюють своїх повноважень;

від 29 квітня 2015 року № 266 "Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти" з урахуванням необхідності орієнтації на Міжнародну стандартну класифікацію освіти 2013 року, а також збереження національних особливостей формування галузей знань і спеціальностей та їх зв'язку із структурою економіки. Зазначені зміни мають бути визначені на підставі нормативного змісту підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованого у термінах результатів навчання. Взяти до уваги, що для окремих спеціальностей Переліку відсутні види економічної діяльності в Національному класифікаторі України ДК 009 "Класифікація видів економічної діяльності" (КВЕД) та групи професій (професійних кваліфікацій у Національному класифікаторі України ДК 003:2010 "Класифікатор професій" (КП);

від 28 лютого 2002 року № 228 "Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ" в частині реалізації права керівників вищих навчальних

закладів самостійно затверджувати штатний розпис, встановленого статтею 34 Закону України "Про вищу освіту";

б) внести зміни до:

Положення про порядок призначення та надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1995 року № 848, з метою отримання субсидій працівниками навчальних закладів, переміщених з територій, де органи державної влади тимчасово не здійснюють своїх повноважень;

Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1187 "Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти", якими передбачити, що ліцензований обсяг освітньої послуги навчального закладу з підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації іноземців та осіб без громадянства визначається на підставі результатів проведення процедури відповідного ліцензування;

формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів, прирівнявши коефіцієнт приведення кількості учнів, які перебувають на повному державному утриманні (з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування), у професійно-технічних навчальних закладах до діючого для загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів);

Правил оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 1 червня 2011 року № 567 "Про затвердження Правил оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію", передбачивши виділення іноземців та осіб без громадянства, які планують в'їзд в Україну з метою навчання, в окрему категорію, щодо якої встановлюється окремий порядок оформлення віз, що включатиме: скорочення консульського збору за оформлення віз і легалізацію необхідних документів, встановлення чіткого переліку документів, що подаються до консульської установи, виключення з процедури консульського розгляду документів етапу погодження зі Службою безпеки України, скорочення строку прийняття рішення щодо оформлення візи до семи календарних днів, можливість проведення особистої співбесіди дистанційно (з використанням інтернет-технологій), можливість укладення дипломатичними представництвами угод з юридичними особами щодо надання послуг з підготовки документів іноземців для подання до консульської установи в державах, де спостерігається високий попит на освітні послуги в Україні;

7) прискорити розроблення порядку розміщення на поточних рахунках у банках державного сектору надходжень державних і комунальних вищих навчальних закладів, наукових установ та закладів культури, отриманих як плата за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю,

благодійні внески та гранти, передбаченого Законом України "Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин";

8) прискорити запровадження дієвого механізму фінансової автономії вищих навчальних закладів, забезпечивши невідкладний перегляд в установленому порядку відповідних нормативно-правових документів, зокрема, щодо закріплення майна за державним або комунальним вищим навчальним закладом на праві господарського відання, як це передбачено частиною другою статті 70 Закону України "Про вищу освіту";

9) врегулювати порядок використання вивільнених внаслідок ліквідації (реорганізації) приміщень загальноосвітніх навчальних закладів, які відповідно до пункту 5 статті 63 Закону України "Про освіту" є об'єктами освіти, що фінансуються з бюджету, не підлягають приватизації, перепрофілюванню або використанню не за призначенням і знаходяться на балансі відділів (управлінь) освіти, а їх збереження та обслуговування здійснюється за рахунок коштів на утримання закладів освіти;

10) створити міжвідомчий координаційний центр з питань діяльності внутрішньо переміщених вищих навчальних закладів і наукових установ;

11) забезпечити підготовку проекту державної цільової програми фінансування будівництва та відновлення зруйнованої внаслідок бойових дій на сході України матеріально-технічної бази навчальних закладів і наукових установ, які переміщені з територій, де органи державної влади тимчасово не здійснюють своїх повноважень;

12) розробити порядок погашення заборгованості з виплати заробітної плати, стипендій, пенсій, що утворилася внаслідок проведення антитерористичної операції, з метою погашення громадянам, які проживають на територіях, де проводиться антитерористична операція, та громадянам, які тимчасово переселені в інші населені пункти України з територій, на яких проводиться антитерористична операція, а також встановлення додаткових гарантій захисту житлових та майнових прав громадян, звільнених на підставі зазначених обставин, до моменту їх працевлаштування, за умови отримання ними статусу зареєстрованого безробітного, на виконання Закону України "Про встановлення додаткових гарантій щодо захисту прав громадян, які проживають на територіях проведення антитерористичної операції, та обмеження відповідальності підприємств – виконавців/виробників житлово-комунальних послуг у разі несвоєчасного здійснення платежів за спожиті енергетичні ресурси";

13) внести зміни до нормативно-правової бази для забезпечення академічної мобільності, передбачивши збереження робочого місця на період навчання/стажування/проведення досліджень за кордоном наукових і науково-педагогічних працівників;

14) розробити порядок та умови надання державної цільової підтримки для здобуття професійно-технічної та вищої освіти категоріям громадян,

визначеним Законом України "Про внесення змін до деяких законів України щодо державної підтримки учасників бойових дій та їхніх дітей, дітей, один із батьків яких загинув у районі проведення антитерористичних операцій, бойових дій чи збройних конфліктів або під час масових акцій громадянського протесту, дітей, зареєстрованих як внутрішньо переміщені особи, для здобуття професійно-технічної та вищої освіти". У Державному бюджеті України передбачити кошти для компенсації витрат на проживання в гуртожитках студентів, які належать до таких категорій;

15) вжити заходів щодо вдосконалення механізмів фінансування вищої освіти шляхом запровадження державних грантів на навчання та блочного фінансування, що базується на результатах роботи вищого навчального закладу;

16) дати доручення Міністерству освіти і науки України, Міністерству закордонних справ України, Службі безпеки України, Міністерству внутрішніх справ України щодо спільного розроблення і встановлення порядку погодження в'їзду в Україну іноземців та осіб без громадянства з метою здобуття освіти, в якому передбачити проведення погоджувальних процедур до видачі навчальним закладом запрошення на навчання встановленого Міністерством освіти і науки України зразка;

17) внести зміни до нормативних актів з метою забезпечення впровадження інклюзивного навчання на всіх рівнях освіти;

18) доопрацювати та затвердити Дорожню карту освітньої реформи (2016-2025);

19) забезпечити участь України в міжнародних порівняльних моніторингових дослідженнях TIMSS, PISA.

3. Міністерству освіти і науки України:

1) вжити додаткових заходів щодо розширення доступу до освіти, поліпшення її змісту, оновлення державних стандартів, упорядкування обсягів підготовки та перепідготовки кадрів із вищою освітою, надання державної підтримки підготовці фахівців за напрямками, що стимулюють розвиток пріоритетних галузей економіки;

2) прискорити розроблення нормативно-правової бази реформування національної системи освіти відповідно до Закону України "Про вищу освіту". З цією метою прискорити виконання пункту 1 частини першої статті 13 Закону України "Про вищу освіту" в частині розроблення стратегії та програми розвитку вищої освіти і подання їх на затвердження Кабінету Міністрів України;

3) відповідно до підпункту 5 пункту 2 розділу XV "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про вищу освіту" затвердити особливості ліцензування освітньої діяльності з підготовки фахівців освітньо-професійного ступеня молодшого бакалавра;

4) забезпечити розроблення методології та методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів освітньої діяльності, стандартів вищої освіти,

стандартів професійно-технічної освіти з метою підвищення якості освіти та конкурентоспроможності випускників, мобільності здобувачів освіти, доступності переміщення різними освітніми траєкторіями з урахуванням Національної рамки кваліфікацій, Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти (2015 рік), рекомендацій щодо реалізації компетентнісного підходу у вищій освіті за проектом Європейської Комісії "Налаштування освітніх структур в Європі" (Тюнінг), Міжнародної стандартної класифікації освіти (2011, 2013 роки), Національного освітнього глосарію: вища освіта;

5) розробити положення про порядок формування реєстру експертів з питань освіти за галузями знань для потреб формування галузевих експертних рад Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, Науково-методичної ради та науково-методичних комісій Міністерства освіти і науки України, а також інших видів експертної діяльності у сфері вищої освіти, передбачивши:

порядок первинного наповнення реєстру експертів; порядок поповнення реєстру експертів шляхом голосування кваліфікованої більшості наявних експертів; порядок позбавлення статусу експерта;

6) підготувати рекомендації щодо підготовки докторів філософії (кандидатів наук) в аспірантурі та докторів наук у докторантурі вищих навчальних закладів і наукових установ та захисту дисертацій в умовах набрання чинності Законом України "Про вищу освіту" та переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти;

7) сприяти підготовці проектів з питань забезпечення якості вищої освіти, модернізації програм вищої освіти за програмами Європейського Союзу "Еразмус +" та TAIEХ;

8) враховувати специфіку вищих навчальних закладів педагогічного, мистецького, спортивного спрямування та особливості підготовки фахівців для Збройних Сил України та інших військових формувань при розробленні відповідних нормативно-правових актів, стандартів вищої освіти та стандартів освітньої діяльності, що передбачають нові ліцензійні вимоги для провадження освітньої діяльності;

9) прискорити розроблення проекту положення про корпоративний дошкільний заклад;

10) забезпечити методичну підтримку вищих навчальних закладів у створенні систем якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості);

11) прискорити роботу з розроблення проектів:

постанови Кабінету Міністрів України про порядок визначення нормативів матеріально-технічного і фінансового забезпечення вищих навчальних закладів;

постанови Кабінету Міністрів України про порядок та спеціальності, за якими може здійснюватися атестація осіб, які здобувають ступінь магістра, у формі єдиного державного кваліфікаційного випробування;

порядку та критеріїв, за якими здійснюється надання вищому навчальному закладу статусу "національний";

положення про дослідницький університет та критерії, що включатимуть показники, приведені до кількості науково-педагогічних і наукових працівників вищого навчального закладу;

12) внести зміни до Наказу Міністерства освіти і науки України від 19 червня 2003 року № 389 "Про затвердження Інструкції про порядок конкурсного приймання дітей (учнів, вихованців) до гімназій, ліцеїв, колегіумів, спеціалізованих шкіл (шкіл-інтернатів)", передбачивши скасування конкурсного відбору серед дітей 6-річного віку;

13) передбачити у ліцензійних умовах навчальних закладів обов'язкові вимоги щодо забезпечення архітектурної доступності згідно з державними будівельними нормами;

14) забезпечити виконання "Заключних зауважень стосовно первинного звіту України CRPD/C/UKR/CO/1" Комітету ООН з прав людей з інвалідністю щодо статті 24 Конвенції ООН про права інвалідів;

15) розробити нормативи штатного розпису методичних кабінетів відділів освіти;

16) внести зміни до типових штатних нормативів загальноосвітніх, позашкільних, дошкільних навчальних закладів (навчально-виховних комплексів), передбачивши введення посади соціального працівника в навчальних закладах, де створені класи/групи з інклюзивним навчанням;

17) забезпечити Український центр оцінювання якості освіти приміщенням, що максимально відповідатиме специфіці діяльності цієї установи.

4. Міністерству освіти і науки України спільно з Міністерством фінансів України:

1) розробити та затвердити освітній фінансовий стандарт навчання для дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів з урахуванням мінімально гарантованих державою безоплатних освітніх послуг;

2) удосконалити формульний розрахунок субвенції державного бюджету на підготовку робітничих кадрів з урахуванням вартості кожної професії, у тому числі фінансування матеріально-технічної бази.

5. Міністерству освіти і науки України спільно з Національною академією наук України:

1) забезпечити підготовку українськими науковцями проектів для участі в Рамковій програмі ЄС з наукових досліджень та інновацій "Горизонт 2020";

2) розробити нову концепцію профільного навчання у старшій школі;

3) з метою забезпечення корекції первинних і вторинних порушень у розвитку учнів з особливими освітніми потребами, формування

компенсаційних способів діяльності як важливої умови підготовки таких дітей до навчання розробити програми з корекційно-розвиткової роботи з такими дітьми та критерії оцінювання для дітей з розумовими порушеннями.

6. Міністерству фінансів України:

1) передбачити в освітній субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам видатки для забезпечення корекційно-розвитковою роботою учнів з особливими освітніми потребами інклюзивних та спеціальних класів загальноосвітніх шкіл, підвищення кваліфікації педагогічних працівників, науково-методичне забезпечення навчальних закладів;

2) у зв'язку із збільшенням контингенту учнів за рахунок дітей з числа переміщених осіб в окремих територіальних громадах розробити механізм збільшення розміру освітньої субвенції;

3) передбачити в Державному бюджеті України на 2017 рік видатки для виконання заходів Державної цільової програми "Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів" на період до 2020 року.

7. Міністерству соціальної політики України:

1) прискорити підготовку проекту закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування державного управління у сфері зайнятості населення та соціального страхування на випадок безробіття та подання його на розгляд Кабінету Міністрів України;

2) прискорити подання до Кабінету Міністрів України проекту постанови Кабінету Міністрів України про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з метою впорядкування функцій центральних органів виконавчої влади у рамках проведення адміністративної реформи та реформи державної служби для забезпечення якісного формування державного замовлення на підготовку кваліфікованих кадрів, визначення засад демографічного та соціального розвитку, побудови ефективної системи оцінки та прогнозування соціальних показників.

8. Міністерству охорони здоров'я України розробити та затвердити санітарний регламент щодо облаштування та утримання дошкільних навчальних закладів різних типів і форм власності, у тому числі відкритих у пристосованих приміщеннях.

9. Національній академії педагогічних наук України:

1) розробити у 2016 році концепцію середньої загальноосвітньої школи України з 12-річним терміном навчання, провівши вивчення громадської думки з цього питання;

2) привести перелік тематичних наукових досліджень у відповідність із потребами реформування освіти, зокрема щодо оновлення змісту загальної середньої освіти, запровадження трирічної профільної школи та інших напрямів реформування галузі;

3) підготувати законодавчі пропозиції, зокрема щодо Закону України "Про загальну середню освіту";

4) підготувати у 2016 році національну доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні.

Ганна Новосад, Олена Шаповалова

Міністерство освіти і науки України, Україна

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ІНОЗЕМНІ СТУДЕНТИ В УКРАЇНІ (2015-2016)

Ganna Novosad, Olena Shapovalova

Ministry of Education and Science of Ukraine, Ukraine

INTERNATIONALIZATION OF HIGHER EDUCATION: INTERNATIONAL STUDENTS IN UKRAINE (2015-2016)

В Україні станом на 1 січня 2016 р. в 185 вищих навчальних закладах здобувають освіту 63906 іноземних студентів із 148 країн світу.

Майже половина іноземних студентів, які навчаються в Україні (44,61%) є громадянами пострадянських країн – Азербайджану (16,14%), Туркменістану (15,34%), Грузії (4,48%), Узбекистану (2,69%), Російської Федерації (2,49%), Молдови (1,6%), Вірменії (0,68%), Республіки Білорусь (0,46%), Таджикистану (0,44%), Казахстану (0,19%), тощо. До основних країн, з яких прибувають на навчання студенти, відносяться також країни Азії та Африки – Індія (9,6%), Нігерія (5,63%), Марокко (5,36%), Йорданія (3,94%), Ірак (3,85%) та Китай (3,26%).

Іноземні студенти здобувають вищу освіту переважно в державних вищих навчальних закладах України (89,63%), які мають визнання за кордоном і входять до міжнародних рейтингів. Найбільш популярними серед іноземців є Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (4528 осіб), Харківський національний медичний університет (3565 осіб), Одеський національний медичний університет (2652 особи), Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (2025 осіб), Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова (2004 особи), Запорізький державний медичний університет (1977 осіб), ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет» (1641 особа),